

שָׁבָא עַל אִמּוֹ בְּחֻלוֹם, יִצְפֶּה לְבִינָה, שְׁפָתוֹב (מְשַׁלֵּי ב) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא. כָּאֵן יֵשׁ לְהַתְּבוּנָן, אִם מְשׁוּם שֶׁהִיא אִם - יָפֶה, וְהִיָּה לוֹ לְכַתֵּב כֶּף: שְׁמֵי שְׂרוּאָה אִמּוֹ בְּחֻלוֹם, יִזְכֶּה לְבִינָה. אָבֵל מִי שָׁבָא עַל אִמּוֹ לְמָה?

אֲלֵי סוּד עֲלִיּוֹן הוּא, מְשׁוּם שֶׁהַתְּהַפֵּךְ וְעֵלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. בֵּן הִיָּה בַּתְּחִלָּה, בֵּינָן שְׁעֵלָה לְמַעְלָה, מִתְּהַפֵּךְ הָאֵילָן, וְנַעֲשֶׂה הוּא מְעוֹלָם עֲלִיּוֹן, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהָ וְזוֹכֶה לְבִינָה.

בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁעוֹלָה אָדָם לְשַׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה, מָה כְּתוּב? (תְּהִלִּים ב) ה' אָמַר אֵלֵי בְנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. אִזּוֹ הוּא לְמַטָּה מִמֶּנָּה. בֵּינָן שְׁעֵלָה אֵלֵיהָ, הָרִי הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהָרִי הַתְּעֵלָה לְדַרְגַּת יוֹסֵף, וְזֶה (דְּרָא) זוֹכֶה לְבִינָה.

אִךָ כֶּף הַכְּלִי הַזֶּה בַּתְּחִלָּה הוּא הִיָּה בְּדַרְגַּת יוֹסֵף, בְּעַל הָאֵילָן הַתְּחַתּוֹן, עוֹמֵד בְּרִצּוֹנוֹ וְשׁוֹלֵט עֲלָיו, שֶׁהָרִי כָּל נִקְבָּה בְּדַמוֹת הַנִּקְבָּה הַעֵץ הַתְּחַתּוֹן עוֹמֵד. בֵּינָן שֶׁהוּא לֹא רִצָּה לַעֲמֹד בְּאוֹתָהּ דְּרָגָה שֶׁל יוֹסֵף וְלֹא הִתְקַיֵּם לְשִׁמְשׁ בָּהּ וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת, אִזּוֹ יוֹרֵד לְמַטָּה, וְהִיא נַעֲשִׂית אִמּוֹ. וְאוֹתוֹ הַגּוֹאֵל יוֹרֵשׁ אֶת יְרֵשֶׁת יוֹסֵף, שֶׁהִיָּה הוּא כְּרֵאשׁוֹנָה וְהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה.

בֵּינָן שֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה, אִזּוֹ הִתְקַיֵּם בּוֹ, ה' אָמַר אֵלֵי בְנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. הַתְּהַפֵּךְ הָאֵילָן. מָה שֶׁהִיָּה תַחְתּוֹ וְהוּא שְׁלֵט עֲלָיו, חֹזֵר וְשׁוֹלֵט הָאֵילָן הַהוּא עֲלָיו, וְהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה. בֵּינָן שֶׁהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹרֵשׁ יְרֵשֶׁת מִקּוֹם יוֹסֵף, אָבִיו נִקְרָא, אָבִיו יְהִיָּה וְדָאִי, וְהַכֵּל כָּא עַל תְּקוּנָתוֹ וְדָאִי כְּרֵאשׁוֹנָה.

דְּתַנּוּ, מָאֵן דְּאִתִּי עַל אִמִּיהָ בְּחֻלְמָא, יִצְפֶּה לְבִינָה. דְּכִתִּיב, (מְשַׁלֵּי ב) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא, הִכָּא אִית לְאִסְתַּפְּלָא, אִי בְּגִין דְּאִיהִי אִם יְאוּת, וְהָיָה לִיָּה לְמַכְתֵּב הָכִי, דְּמָאֵן דְּחֻמָּא אִמִּיהָ בְּחֻלְמָא, יִזְכֶּי לְבִינָה. אָבֵל מָאֵן דְּאִתִּי עַל אִמִּיהָ אִמָּי.

אֲלֵי רָזָא עֲלָאָה אִיהוּ, בְּגִין דְּאִתְּהַפֵּךְ וְסָלִיק מִתְּתָא לְעֵילָא. בְּרָא הָוָה בְּקִדְמִיתָא, בֵּינָן דְּסָלִיק לְעֵילָא, אִתְּהַפֵּךְ אֵילָנָא, וְאִתְּעַבִּיד אִיהוּ מְעֻלְמָא עֲלָאָה, וְשְׁלִיט עָלָה, וְזָכִי לְבִינָה.

בְּקִדְמוּתָא כִּד סָלִיק אֵינֵשׁ לְתַלְיֵסֵר שְׁנִין, מָה כְּתִיב, (תְּהִלִּים ב) יי' אָמַר אֵלֵי בְנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ, כְּדִין אִיהוּ לְתַתָּא מִינָהּ. בֵּינָן דְּסָלִיק עָלָה, הָאִי אִיהוּ מְעֻלְמָא עֲלָאָה. דְּהָא אִסְתַּלַּק בְּדַרְגָּא דְיוֹסֵף, וְדָא (ס"א וְדָא) זָכִי לְבִינָה. אוּף הָכִי הָאִי מְאָנָא, בְּקִדְמִיתָא אִיהוּ הָוָה בְּדַרְגָּא דְיוֹסֵף, בְּעַל אֵילָנָא תַתָּאָה, קִיִּימָא בְּרַעוּתִיהָ, וְשְׁלִיט עָלֵיהָ, דְּהָא כָּל נִוּקָבָא, בְּדִיוּקָנָא דְנוּקָבָא אֵילָנָא תַתָּאָה קִיִּימָא. בֵּינָן דְּאִיהוּ לָא בְּעָא לְקִיִּימָא בְּהָוָה דְּרָגָא דְיוֹסֵף, וְלֹא אִתְּקִיִּים לְשִׁמְשָׁא בֵּיהּ, וְלֹא פְשָׁא בְּעֻלְמָא, וְלִמְעַבֵּד תּוֹלְדִין, כְּדִין נַחִית לְתַתָּא, וְאִתְּעַבִּידִת אִיהִי אִמִּיהָ. וְהָוָה הוּא פְרוּקָא, יְרִית יְרוּתָא דְיוֹסֵף, דְּהָוָה הוּא בְּקִדְמִיתָא וְאִיהוּ נַחִית לְתַתָּא.

בֵּינָן דְּנַחִית לְתַתָּא, כְּדִין אִתְּקִיִּים בֵּיהּ, יי' אָמַר אֵלֵי בְנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. אִתְּהַפֵּךְ אֵילָנָא, מָה דְּהָוָה תַּחְתּוֹתִיהָ וְאִיהוּ שְׁלִיט עָלֵיהָ, אִתְּהַדֵּר וְשְׁלִיט הַהוּא אֵילָנָא עָלֵיהָ, וְאִיהוּ נַחִית לְתַתָּא. בֵּינָן דְּאִיהוּ נַחִית לְתַתָּא, הַהוּא דְּיְרִית יְרוּתָא אֶתְר דְיוֹסֵף, אָבִוי אֶקְרִי, אָבִוי הוּי וְדָאִי, כִּלָּא אִיהוּ עַל תְּקוּנָתִיהָ וְדָאִי כְּדָקָא יְאוּת.

בַּתְחִלָּה הִיא מְעוֹלֵם הַזָּכֵר, וְהָרִי
נֶעְקָר מִשָּׁם, וְעָכְשׁוּ הוּא מְעוֹלֵם
הַנְּקֵבָה. וּמָה שֶׁהוּא הִיא שׁוֹלֵט
עָלֶיהָ - הִיא שׁוֹלֵטֶת עָלָיו, וְחֹזֵר
לְהִיּוֹת בְּעוֹלֵם הַנְּקֵבָה, וְעַל זֶה אֵין
לוֹ בְּכָלֵל בַּת זֹוג, וְלֹא מְכַרְיִזִים
עָלָיו עַל הַנְּקֵבָה, שֶׁהָרִי הוּא חֹזֵר
לְהִיּוֹת מְעוֹלֵם הַנְּקֵבָה.

וְאוֹתוֹ הַגּוֹף הִרְאִשׁוֹן שֶׁהִשְׁאִיר,
אֲלֹמָּא יִדְעוּ וְיִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי הָעוֹלָם
אֵת הַצֶּעֶר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּשִׁיעֶקֶר מִן
עוֹלָם הַזָּכֵר וְחֹזֵר לְעוֹלָם הַנְּקֵבָה,
יִדְעוּ שֶׁהָרִי אֵין צֶעֶר בְּעוֹלָם
כְּאוֹתוֹ הַצֶּעֶר. בַּת זֹוג אֵין לוֹ,
שֶׁהָרִי אֵינוֹ עוֹמֵד בְּמָקוֹם שֶׁל זָכֵר.
לֹא מְכַרְיִזִים עָלָיו עַל הַנְּקֵבָה,
שֶׁהָרִי הוּא מְעוֹלֵם הַנְּקֵבָה. וְאִם
יֵשׁ לוֹ בַּת זֹוג, זֶה בְּרַחֲמִים נִפְגָּשׁ
עִם (בַּאֲחַת) נְקֵבָה, שֶׁעַד עָכְשׁוּ אֵין
לָהּ בֶּן זֹוג. וְעַל זֶה שְׁנִינּוּ, שֶׁמָּא
יִקְדָּמֵנוּ אַחֵר בְּרַחֲמִים, אַחֵר
שֶׁשְׁנִינּוּ. וְהַכֵּל הוּא עַל תְּקוּנָּו.

וְעַל זֶה כְּתוּב, (ויקרא כב) וּבַת כַּהֵן
כִּי תִהְיֶה אֲלֹמָּנָה וְגִרּוּשָׁה וְזָרַע אֵין
לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲוִרֶיהָ.
וּבַת כַּהֵן - הָרִי בְּאֲרָנוּ דָּבָר זֶה.
אֲלֹמָּנָה - מְאוֹתוֹ הַגּוֹף הִרְאִשׁוֹן.
וְגִרּוּשָׁה - שְׁלֹא נִכְנְסָה לְפִרְגוּד
הַמְּלֶכֶת. שְׁכָל אוֹתָם שְׁלֹא עוֹמְדִים
בְּעוֹלָם הַזָּכֵר, אֵין לָהֶם בּוֹ חֵלֶק.
הוּא הַשְּׁתַּמְט וְעֶקֶר עֲצָמוֹ מְעוֹלֵם
הַזָּכֵר, אֲזַי אֵין לוֹ חֵלֶק בּוֹ, וְעַל כֵּן
הִיא גִרּוּשָׁה. וְזָרַע אֵין לָהּ - שָׂאֵם
הִיא לָהּ זָרַע, לֹא נֶעְקָר מִמֶּנּוּ וְלֹא
הִיא יוֹרֵד לְעוֹלָם הַנְּקֵבָה.

וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מָה זֶה בֵּית
אָבִיהָ? זֶה עוֹלָם הַנְּקֵבָה, שְׁאוֹתוֹ
הָעוֹלָם נִקְרָא בֵּית אָבִיהָ, וְאוֹתוֹ
כְּלֵי שֶׁהִיא מִתְקַן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ,
הַתְּהַפֵּךְ וְהוּא יוֹרֵד לְמִטָּה, וְאוֹתוֹ
כְּלֵי עוֹלָה לְמַעְלָה. כְּנַעֲוִרֶיהָ - כְּמוֹ
אוֹתוֹ זְמַן שֶׁכְּתוּב אָנִי הַיּוֹם

בְּקִרְבוֹתָא הָיָה מְעַלְמָא דְדְכוּרָא, וְהָא אֲתַעְקֵר
מִתַּמָּן, וְהַשְׁתָּא אִיהוּ מְעַלְמָא
דְנוּקְבָא. וּמָה דְהָוָה אִיהוּ שְׁלִיט עָלָהּ, שְׁלִטָא
אִיהִי עָלֶיהָ, וְאֲתַהֲדֵר לְמַהוּי בְּעַלְמָא דְנוּקְבָא.
וְעַל דָּא לִית לִיהָ בַּת זֹוג כְּלָל. וְלֹא מְכַרְיִזִי
עָלֶיהָ, עַל נוּקְבָא. דְהָא מְעַלְמָא דְנוּקְבָא
אֲתַהֲדֵר אִיהוּ.

וְהָהוּא גּוּפָא קְדָמָא דְשִׁבְקָא, אֲלֹמָּא יִנְדְעוּן
וְיִסְתַּכְּלוּן בְּנֵי עַלְמָא, צִעְרָא דְאִית לִיהָ,
כִּד יִתְעַקֵּר מְעַלְמָא דְדְכוּרָא, וְאֲתַהֲדֵר לְעַלְמָא
דְנוּקְבָא. יִנְדְעוּן, דְהָא לִית צִעְרָא בְּעַלְמָא,
כִּהוּא צִעְרָא. בַּת זֹוג לִית לִיהָ, דְהָא לֹא
קִימָא בְּאֲתֵר דְדְכוּרָא. לֹא מְכַרְיִזִי עָלֶיהָ, עַל
נוּקְבָא, דְהָא מְעַלְמָא דְנוּקְבָא אִיהוּ. וְאִי אִית
לִיהָ בַּת זֹוג, הוּי בְּרַחֲמִי, אֲעֲרַעַת בְּהָדִי (נ"א כַּהֵן)
נוּקְבָא, דְעַד כְּעַן לֹא אִית לָהּ בֶּר זֹוג. וְעַל דָּא
תְּנִינָן, דִּילְמָא יִקְדָּמֵנוּ אַחֵר בְּרַחֲמִים. אַחֵר
תְּנָן. וְכֹלָא אִיהוּ עַל תְּקוּנָּיהָ.

וְעַל דָּא כְּתוּב (ויקרא כב) וּבַת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה אֲלֹמָּנָה
וְגִרּוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ
כְּנַעֲוִרֶיהָ. וּבַת כַּהֵן, הָא אוּקִימָנָא מְלָה דָּא.
אֲלֹמָּנָה, מַהוּא גּוּפָא קְדָמָא. וְגִרּוּשָׁה, דְלֹא
עָאֵלֶת לְפִרְגוּדָא דְמִלְכָּא, דְכָל אֵינוּן דְלֹא
קִימִי בְּעַלְמָא דְדְכוּרָא, לֹא אִית לָהּ בֵּיה
חוּלְקָא. הוּא אֲשַׁתְּמִיט וְאֲעַקֵּר גְּרַמִּיהָ מְעַלְמָא
דְדְכוּרָא, לֹא אִית לִיהָ חוּלְקָא בֵּיה וְעַל דָּא
אִיהִי גִרּוּשָׁה. וְזָרַע אֵין לָהּ, דְאִי הָוָה לָהּ זָרַע,
לֹא אֲתַעְקֵר מִנֶּיהָ, וְלֹא הָוָה נְחִית לְעַלְמָא
דְנוּקְבָא.

וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מָאן בֵּית אָבִיהָ. דָּא
עַלְמָא דְנוּקְבָא, דְהָהוּא עַלְמָא בֵּית
אָבִיהָ אֲקָרִי, וְהָהוּא מְאָנָא דְהָוָה אֲתַתְּקֵן
לְאֲשַׁתְּמָשָׂא בֵּיהָ, אֲתַהֲפֵךְ וְאִיהוּ נְחִית לְתַתָּא, וְהָהוּא מְאָנָא סְלִיק לְעֵילָא.